

Nieuwsbrief Nieuw Bibliotheekwerk

nr. 1, jaargang 10, januari 2010

Uitgave: 8 PSO's en NvD. Redactie: Wim Keizer, tel. 023 – 5546387, e-mail wkeizer@soobbozh.nl

---

Van de redactie

Het nieuwe bibliotheekinnovatiejaar kwam haperend op gang en niet alleen door sneeuw tussen de wissels van wat ooit eens de onopgesplitste Nederlandse Spoorwegen waren. Op het VOB-adres te Den Haag zitten nu drie nieuwe instellingen waarvan (interim) management en medewerkers elkaar allemaal in een nieuwe setting moeten leren kennen: de Branchevereniging, het Sectorinstituut en de Stichting Bibliotheek.nl. En er moe(s)ten praktische dingen geregeld worden als nieuwe telefoonnummers, nieuwe websites, nieuwe e-mailadressen, nieuwe logo's en nieuw briefpapier. Wachtend tot de nieuwe directeurs er zijn en de *interimmers* naar hun volgende klus kunnen. Maar wie heeft straks eigenlijk *de regie*? Zijn de gemeenten onder de indruk van de handtekening onder het Bibliotheekcharter van **drs. A.A.M. Brok**, voorzitter van de VNG-delegatie Cultuur en Media, en de provincies geïmponeerd door de handtekening van **drs. H. van Waveren**, voorzitter van de IPO-adviescommissie Cultuur? Hmm. Het jaar 2010 belooft een feest te worden voor kritische vrienden van het openbare bibliotheekwerk.

Wim Keizer,
18 januari 2010

Hoe zien geldstromen OCW er in 2009 en 2010 uit?

Enkele lezers van het decembernummer vonden dat de situatie in het openbare bibliotheekwerk er na de komst van het Sectorinstituut, de vorming van de nieuwe Branchevereniging en de komst van de Stichting Bibliotheek.nl niet helderder op geworden is.

Daarom een poging in ieder geval de geldstromen van OCW van 2009 en 2010 in kaart te brengen, voor zover nu al mogelijk. Zoals bekend zijn OCW en voormalige Projectgroep Bibliotheekinnovatie door de redactie

gevraagd om complete lijstjes. Die zijn echter nog niet gegeven.

De gelden van OCW bestaan uit *twee hoofdstromen*: de reguliere bijdrage voor de besteltaken (tot 2010 voor de VOB, ingaand 1 januari 2010 voor het Sectorinstituut, www.sioob.nl), en de "enveloppegelden", ofwel de tijdelijke bibliotheekinnovatiegelden.

Het ging in **2009** om ca. € 14,7 miljoen aan regulier geld (waarvan ca. € 9 miljoen werd doorgesluisd naar het blindenbibliotheekwerk, ofwel het werk voor leesgehandicapten, en ca. € 5,7 miljoen overbleef voor de overige besteltaken). Uit de VOB-begroting 2009 is niet te halen hoe de verdeling over de besteltaken plaatsvindt.

De enveloppegelden (€ 19 miljoen) voor bibliotheekinnovatie kregen in 2009 op vier manieren een bestemming:

- subsidieregeling € 7,5 miljoen (*komt pas tot uitvoering in 2010*);
- opdrachten die Europees moeten worden aanbesteed, voor € 6 miljoen (*komt pas tot uitvoering in 2010*);
- opdrachten die onder die drempel zaten, voor € 4 miljoen (*in 2009 uitgevoerd*);
- voor € 1,5 miljoen doorgeschoven aan lokale/provinciale implementatie in 2010.

Globale begroting Sectorinstituut

Voor **2010** bedraagt de reguliere bijdrage € 15,6 miljoen, waarvan € 9,7 miljoen voor bibliotheekwerk voor leesgehandicapten en € 5,9 miljoen voor de overige besteltaken van het Sectorinstituut. **Bart Drenth**, directeur a.i. van het Sectorinstituut, zond desgevraagd een globale begroting 2010 voor de verdeling van het besteltakenbudget. Op basis van deze begroting is de subsidie voor het Sectorinstituut bij OCW aangevraagd en toegekend, met de bepaling dat er nader gespecificeerd zal moeten worden.

De bibliotheekinnovatiegelden bedragen in 2010 € 18,5 miljoen. Hoe dat geld verdeeld wordt, is nog niet bekend. Wel heeft **Peter van Eijk** van de Stichting Bibliotheek.nl

verteld voor € 6 miljoen aan bijdragen voor digitale diensten en producten te willen aanvragen. Verder komt er uit deze gelden een bijdrage van € 2 miljoen voor de infrastructuur en is € 2 miljoen bestemd voor lokale en provinciale implementatie. Voor zover te achterhalen zijn dit de plaatjes:

Besteltakenbudget aan VOB, 2009 (€ 14,7 miljoen)

Integratie blindenbibliotheekwerk (in begroting VOB)	€ 9 milj.
Overige besteltaken VOB (in begroting VOB), voor:	€ 5,7 milj.
1. <i>Afstemming en coördinatie</i>	
2. <i>Educatie, informatie en reflectie</i>	
3. <i>Inventariseren, waarderen en ontsluiten van erfgoed</i>	
4. <i>Documentatie en archivering</i>	
5. <i>(Inter)nationale vertegenwoordiging en promotie sector</i>	
Totaal:	€ 14,7 milj.

Enveloppegeden bibliotheekinnovatie, 2009 (€ 19 miljoen)

Subsidieregeling, voor:	.
• <i>Formuleorganisatie (zachte franchise), initiatief 10 directeurs</i>	€ 1.998.000
• <i>Boek1boek, Bibliotheek Heerlen</i>	€ 1.065.000
• <i>Kristallisatiepunt datawarehouse, Biblionet Groningen</i>	€ 699.444
• <i>1250 romans DBNL</i>	€ 607.500
• <i>Standaard webmodules, Bibliotheek Deventer</i>	€ 581.450
• <i>Zes 2.0-dingen voor laag-opgeleiden, ProBiblio</i>	€ 445.212
• <i>Biebsearch landelijk toepasbaar, Bibliotheek Zwolle</i>	€ 320.000
• <i>Toegang tot digitale KB</i>	€ 289.876
• <i>Boekenkast persoonlijke collecties, DOK Delft</i>	€ 286.080
• <i>Digitale etalages, WSF</i>	€ 274.500
• <i>Biebwijs mediawijsheid, Flevomeer Bibliotheek</i>	€ 200.080
• <i>Website oude prenten- en kinderboeken, Bibliotheek Rotterdam</i>	€ 193.329
• <i>Biebsearch opleidingstraject, OBD</i>	€ 181.000
• <i>Expertisecentrum cross-mediaal, Biblionet Groningen</i>	€ 147.000
• <i>Gepersonaliseerde dienstverlening, Biblionet Groningen</i>	€ 138.200
• <i>Meertalige functionaliteit trefwoorden, Bibliotheekservice Fryslân</i>	€ 115.300
• <i>Uitwisseling collecties, Bibliotheeknetwerk ZH ZO</i>	€ 15.550
Subtotaal (te besteden in 2010)	€ 7,55 milj.

Voor lokale en provinciale implementatie **(te besteden in 2010)** € 1,5 milj.

Opdrachten Projectgroep	
1. Europees aanbesteed, voor:	€ 6 milj.
• <i>Nederlandse Bibliotheek Catalogus</i>	
• <i>Synchronisatie bezitsregistratie</i>	
• <i>Widget Store</i>	
• <i>Whitelabel website infrastructuur</i>	
• <i>Online betalen (te besteden in 2010)</i>	
2. Overige opdrachten + kosten Projectgroep (besteed in 2009)	€ 4 milj.

Totaal € 19 milj.

Besteltakenbudget aan Sectorinstituut, 2010 (€ 15,6 miljoen)

Leesgehandicapten (doorsluizen)	€ 9,7 milj.
Overige Besteltaken:	
• <i>Afstemming en coördinatie (o.a. stimuleren digitale innovatie)</i>	2,22 milj.
• <i>Educatie, informatie en reflectie (o.a. project bibliotheekopleidingen)</i>	1,99 milj.
• <i>Leesgehandicapten (bureau Sectorinstituut)</i>	0,28 milj.
• <i>Vertegenwoordiging en promotie (o.a. crossmediale marketing)</i>	1,42 milj.
Subtotaal:	€ 5,9 milj.
Totaal:	€ 15,6 milj.

Enveloppegeden bibliotheekinnovatie, 2010 (€ 18,5 miljoen)

Aanvragen St. Bibliotheek.nl voor:	
• <i>De G!ds</i>	€ 1.200.000
• <i>Opvolger AI@din</i>	€ 400.000
• <i>Integratie Leesplein/Literatuurplein</i>	€ 400.000
• <i>Zoeken en aanvragen</i>	€ 400.000
• <i>Schoolbieb</i>	€ 1.000.000
• <i>Mediawijsheid</i>	€ 750.000
• <i>Laboratoriumfunctie</i>	€ 400.000
• <i>Nationale campagne</i>	€ 1.500.000
Subtotaal	€ 6,05 milj.
Bijdrage aan St. Bibliotheek.nl infrastructuur	€ 2 milj.
Voor lokale en provinciale implementatie	€ 2 milj.
Nog onbekend	€ 8,45 milj.
Totaal	€ 18,5 milj.

Bij de in de laatste tabel genoemde bedragen moet bedacht worden dat OCW op voorstel van de Projectgroep Bibliotheekinnovatie, na de op 30 oktober besproken evaluatie, heeft besloten dat de bestaande digitale diensten en producten in veel gevallen aanzienlijk moeten worden aangepast om voor OCW-geld in aanmerking te kunnen komen. Het lijkt logisch er van uit te gaan dat het initiatief daartoe bij de Branchevereniging zal liggen en dat de nieuw te vormen *Commissie Digitale Bibliotheek* z.s.m. met voorstellen zal komen, zowel qua inhoud als qua financiering. Dat laatste zeker als meer beoogd wordt dan een door OCW te bekostigen *basis-scenario*. Want we hebben naast de tijdelijke OCW-gelden:

- a. een basisscenario, bestaande uit € 2 miljoen structureel geld van OCW voor de *infrastructuur* (o.a. Nederlandse Bibliotheek Catalogus van bezit OB'en, UB'en en KB) en € 3,6 miljoen aan omslaggelden uit de branche (€ 0,22 per inwoner) voor *content*. Heel basaal en geen marketing. Nog niet duidelijk is echter wat er precies in dat basisscenario ("de kerstboom met kluit") zit.
- b. groeiscenario's, te bekostigen door de branche zelf: door verschuiving binnen de budgetten van papier naar digitaal, en/of door besparingen die bereikt kunnen worden bij een rationelere, centrale aanpak van automatiseringssystemen, collectiebeleid en logistiek. Maar omdat niet duidelijk is wat er in het basisscenario zit, is ook niet duidelijk wat er nodig is voor welke groeiscenario's.

Sectorinstituut volgt Projectgroep op

Wat het Sectorinstituut betreft, meldde Bart Drenth desgevraagd dat de samenstelling van de Raad van Toezicht nog niet rond is. Het zal gaan om twee leden met binding met het openbare bibliotheekwerk, twee leden uit andere richtingen (zoals ICT, wetenschap en internationaal bibliotheekwerk) en een voorzitter.

Bart meldde ook dat nog niet duidelijk is wie er precies aanvragen kunnen doen voor de enveloppegelden 2010 (de € 18,5 miljoen). De Regie- en Projectgroep Bibliotheekinnovatie zijn opgeheven. Twee leden van de Projectgroep, **Wilfried Hoffman** en **Michiel Laan**, hebben mogelijk nog een rol in Bibliotheek.nl. Bart zelf is directeur a.i. Sectorinstituut en Peter van Eijk bouwheer Stichting Bibliotheek.nl. Peter meldde desgevraagd dat het bestuur van Bibliotheek.nl nog niet rond is. Dat zal bestaan uit vijf personen: twee

leden benoemd door het Sectorinstituut, twee leden benoemd door de Branchevereniging en een voorzitter op gezamenlijke voordracht van Sectorinstituut en Branchevereniging.

Nu er geen Regiegroep meer is, zal "de regie" weer plaatsvinden via de subsidievoorwaarden, waarbij geldt dat OCW in het Bibliotheekcharter afspraken met IPO en VNG heeft gemaakt.

Waar bleven de VOB-ers?

Waar bleven de VOB-ers? Aan de hand van de lijst van medewerkers zoals die gepubliceerd stond op de oude VOB-site (zie <http://oud.debibliotheken.nl/content.jsp?objectid=21715>) kon het volgende achterhaald worden.

- *B.nl* = Stichting Bibliotheek.nl
- *BV* = Branchevereniging,
- *SIOB* = Sectorinstituut OB'en
- *o en c* = onderzoek en communicatie
- *Onbek.* = Nog niet bekend
- *Bovent.* = Boventallig.

Naam	Van cluster of afd. oude VOB	Naar
Bellersen, Monique	Dig Bib	B.nl
Bharatsingh, Devika	Financiën	B.nl
Blanjaar, Eveline	Dig Bib	B.nl
Braun, Paula	Dig Bib	B.nl
Deegenaars, Naomi	HRM	B.nl
Eijk, Peter van	Bedrijfsvoering	B.nl
Eijsten, Dennis	Dig Bib	B.nl
Gool, Jef van	Lezen	B.nl
Jong, Ester de	Kennis, o en c	B.nl
Koenders, Martine	Kennis, o en c	B.nl
Stubbe, Corry	Bedrijfsvoering	B.nl
Voogd, Bertil	Dig Bib	B.nl
Vossen, Myrna	Lezen	B.nl
Asperen, Inge van	Staf	BV
Bohemen, Francien van	Kennis, o en c	BV
Busker, Paul	HRM	BV

<i>Naam</i>	<i>Van cluster of afd. oude VOB</i>	<i>Naar</i>
Dijkman, Rosita	Staf	BV
Lelij, Karlijn v.d.	Marketing	BV
Koren, Marian	Wetensch. bur.	BV 0,5, FOBID 0,5
Dijk, Gerard van	Directie	SIOB
Hazinedar, Seher	Bibl. inh. taken	SIOB
Langendonk, Adriaan	Lezen	SIOB
Lankvelt, Thea van	Lezen	SIOB
Lim, Twyla	Leren	SIOB
Röst, Luc	Kennis, o en c	SIOB
Sanders, Truuske	Lezen	SIOB
Slot, Evert	Staf	SIOB
Verheijen, Norma	Informereren	SIOB
Voogd, Lourina de	Leren	SIOB
Woerkens, Mariëtte van	Financiën	SIOB
Janssen, Bart	Bibliotheekblad	NBD/B.
Jong, Martin de	Bibliotheekblad	NBD/B.
Vreeburg, Kees	Bibliotheekblad	NBD/B.
Wieldraaijer, Eimer	Bibliotheekblad	NBD/B.
Ayar, Afshan	Leren	Onbek.
Bruijnzeels, Rob	HRM	Onbek. (afh. pos./financ. Library School)
Engelsman, Laelia	Kennis, o en c	Onbek.
Hartman, Mirona	Dig Bib	Onbek.
Heideman, Anette	Kennis, o en c	Onbek.
Palliser, Nadia	Dig Bib	Onbek.
Rijdsdam, Marian	Kennis, o en c	Onbek.
Römer, Lucienne	Informereren	Onbek.
Tilburg, Leontien van	Dig Bib	Onbek.
Bartels, Hans	Kennis, o en c	Bovent.

<i>Naam</i>	<i>Van cluster of afd. oude VOB</i>	<i>Naar</i>
Diependaal, Cobi	Receptie	Bovent.
Donker, Monica v.d.	Receptie	Bovent.
Flanderijn, Nita	Kennis, o en c	Bovent.
Wiebers, Anne-Marie	Kennis, o en c	Bovent.
Bodderij, Ilona	Leren	Uit dienst
Houtgraaf, Dirk	Marketing	Uit dienst
Karels, Helena	Staf	Uit dienst
Minnen, Marjo	Bibl. inh. taken	Uit dienst
Schultz, Iwan	Wetensch. bur.	Uit dienst
Putten, Jan-Ewout v.d.	Directie	Uit dienst →ProBibl.
Veen, Hans	Bibl. inh. taken	Interim

Verslag NvD 15 december 2009
**Werkende applicaties NBD/
 Biblion, tips Slinger BV en
 metadata-management B en G**

NBD/Biblion heeft drie nieuwe, werkende applicaties op het gebied van bibliotheek-innovatie. Dat vertelde **Henk Das**, directeur van NBD/Biblion, tijdens de bijeenkomst van het Netwerk van Directeuren (NvD) op 15 december 2009 in *Beeld en Geluid* te Hilversum. Thema van de NvD-bijeenkomst was "de nieuwe rol van de bibliotheek in de 21^e eeuw, met de focus op informatietechnologie". De drie applicaties zijn een centrale holdingcatalogus voor openbare bibliotheken, het e-Portal voor e-boeken en de community-website De Boekensalon.

Sprekers bij het NvD waren naast Henk Das **Bas Savenije**, directeur van de Koninklijke Bibliotheek (KB), **Slinger Roijackers** (die zich ook nog wel Jansen noemt), directeur/onderzoeker informatiekunde aan de Universiteit Utrecht en directeur van Slinger BV, en **Annemieke de Jong**, adviseur van de directeur Kennis- en Informatiebeleid van Beeld en Geluid.

In het decembernummer is al aandacht besteed aan de inleiding van Bas Savenije over de Nederlands Bibliotheek Catalogus en het verhaal van Henk Das over de Centrale Catalogus Openbare Bibliotheken (CCOB),

gekoppeld aan de inleidingen van **Johan Stapel** van de KB en **Fons Bouthoorn** van NBD/Biblion tijdens een door ProBiblio georganiseerde catalogusbijeenkomst op 9 december.

In dit nummer meer informatie uit de NvD-bijeenkomst.

e-Portal

Wat het e-Portal betreft, vertelde Henk dat NBD/Biblion de bewuste keus heeft gemaakt om snel te starten. Daarbij wordt gebruik gemaakt van het nieuwe Media Center van NetLibrary, een divisie van OCLC. Op die manier kan de e-positie van openbare bibliotheken versterkt worden. In de wereld van het e-book is het echter nog een jungle van formats en rechten. Er is volgens Henk, door de snelle start, sprake van "growing up in public".

De stand van zaken is nu dat er sprake is van samenwerking met uitgeverij en OCLC. Uitgeverij hebben nog moeite met e-content en er zijn problemen met het auteursrecht. Er is veel onzekerheid, daar de bestaande waardeketens sterk in beweging zijn.

Ondervonden probleem is ook dat Netlibrary niet erg flexibel is. Kortom, ideaal is het allemaal nog niet, maar NBD/Biblion biedt wat er momenteel te bieden valt.

Boekensalon

Een andere innovatieve applicatie is de *communitywebsite* De Boekensalon. Het gaat om doorontwikkeling van de bestaande website Boekdelers.nl naar Boekensalon.nl. De site is gekoppeld aan het tijdschrift *Boekdelen* en richt zich op leeskringen. NBD/Biblion gaat er van uit dat een bloeiende community rond boeken van groot belang is voor de bibliotheken. De site biedt ook mogelijkheden voor samenwerking met de boekenbranche. Het gaat bij De Boekensalon om een combinatie van informatieverstrekking en communityvorming.

Less is more

Slinger Roijackers, expert op gebied van software-ecosystemen, web-solution-ontwikkeling en innovatief bibliotheekwerk, ziet in een wereld waarin Google maar 27 woorden op zijn *homepage* zet, YouTube alleen maar filmpjes laat zien en Twitter een succes werd met 140 tekens veel bibliotheeksites toch nog *rijker en rijker* aan functionaliteit worden. Maar zoals de voorbeelden aantonen moet het motto juist zijn "less is more".

Evaluatie websites

Tijdens de bijeenkomst gaf Slinger een aantal voorbeelden van goede en slechte websites. Ook werd een document uitgereikt met de evaluatie van ruim veertig bibliotheeksites. Deze sites zijn beoordeeld door jonge experts die in 10 minuten een indruk moesten geven. Ook is een aantal "meest gezochte items" bekeken en vergeleken. Het document is te downloaden van: :

<http://www.cgbs.nl/Bibliotheken.pdf>.

Elke evaluatie mondde uit in een cijfer.

Hieronder de rangorde:

3B-bibliotheek	9
Amersfoort	9
Enschede	9
Zwolle	8,5
Alphen aan den Rijn	8
Breda	8
Castricum	8
Den Bosch	8
Eindhoven	8
Helmond-Peel	8
Katwijk	8
Naarden-Bussum	8
Oldenzaal	8
Utrecht	8
Vlissingen	8
Waterland	8
Angstel, Vecht en Venen	7,5
Etten-Leur	7,5
Haarlemmermeer	7,5
Rivierenland	7,5
Zwijndrecht	7,5
Best	7
Bolsward	7
Brummen/Voorst	7
Midden-Brabant	7
Overbetuwe	7
Smallerland	7
Veluwezoom	7
Aan den IJssel	6,5
Súdwest Fryslân	6,5
Wierden	6,5
Heerlen	6
Hilversum	6
Huizen-Laren-Blaricum	6
Lelystad	6
Scherpenzeel	6
Zeeuwse Bibliotheek	6
Zeeuws-Vlaanderen	6
Wageningen	5
Idea	4,5
Rotterdam	4,5
Dordrecht	4
VANnU	4
OB	3,5

Business-model leidend

De presentatie van Slinger is digitaal in te zien op: <http://prezi.com/7-ifxrrgofqz/>. Enkele grepen eruit: het business-model van je organisatie moet altijd leidend zijn voor je website. Als iets niet in het business-model valt, is het zijn geld niet waard om er aandacht aan de site op te besteden. Je moet dus goed kijken wat je kernactiviteiten zijn. En als motto daarbij hanteren: “schoenmaker blijf bij je leest”. Het web is een middel en geen doel. Het web is ondersteunend. Bij elke activiteit moet je kijken of bij webondersteuning de kosten tegen de baten opwegen. Daarbij geldt wel dat veel gratis te krijgen is. Ook van belang is partners te kiezen waar je wat aan hebt. Kosten maken mag, maar dan alleen voor zaken waar je echt goed in bent.

Blijf dicht bij je klant

Hoewel bibliotheken kennismakelaars zijn, moet de *core business* – boeken – niet vergeten worden. “Blijf dicht bij je klant”. Slinger ried aan de klanten bij elk proces te betrekken en ze de kans te geven mee te denken. “Binden, binden, binden, via vrienden, docenten etc.”. En laat de klanten steeds aan je denken via sms, e-mail, twitter en post. Onderscheid daarbij wel klantgroepen, zoals kinderen, jonge vrouwen, docenten, middelbare scholieren en professionals. Verder ried hij aan te kijken welke nieuwe distributiekanaalen er zijn (e-readers, iPhones, podcastst), meer naar *web-space* te gaan en minder naar *shelf-space*, en te kijken naar alternatieve inkomstenbronnen (boekenwinkel, mediawinkel?).

85 jaar beeld en geluid

Annemieke de Jong vertelde hoe het kennis- en informatiebeleid van Beeld en Geluid gestalte krijgt, onder de titel “AV-annotatie in de netwerkcultuur”.

Beeld en Geluid is in 1997 ontstaan door fusie van een aantal instellingen. Er werken thans 300 fte. Gebruikers zijn de omroepen, het algemene publiek, mensen uit onderwijs en wetenschap en uit het bedrijfsleven. Het gaat om hergebruik van de gearchiveerde materialen, research en raadpleging. Beeld en Geluid heeft een depotfunctie, maar doet ook zelf aan acquisitie. Het bezit bestaat uit 750.000 uur aan radio, televisie en film (ofwel ruim 85 jaar). De jaarlijkse aanwas is 14.000 uur per jaar aan beelden en 40.000 uur per jaar aan radioprogramma's. Er zijn 1 miljoen catalogusbeschrijvingen. Belangrijke rollen

zijn: het nationale AV-archief en de beheerder van het nationale AV-erfgoed. Maar ook: bedrijfsarchief van de omroepen, filmarchief, museum en kenniscentrum.

Digitalisering

Een belangrijk punt bij de archivering is de digitalisering. Waarbij onderscheid moet worden gemaakt tussen materiaal dat al *digital born* is en materiaal dat achteraf gedigitaliseerd moet worden. Ze liet zien op welke wijzen dat allemaal plaatsvindt. Hoe meer metadata er zijn of komen, hoe beter het is. Daar worden ook allerlei automatische technieken bij ingezet: beeld- en spraakherkenning, taaltechnologie, semantische technieken. Een ook: gezichts- en objectherkenning, *context information*, links met thesauri en woordsystemen.

Ook gebruikers worden ingezet door middel van: *social tagging* en *social networks (wisdom of the crowds)*.

Economisch, cultureel, maatschappelijk

Reden waarom het allemaal gebeurt? Economische belangen (efficiencywinst), snelle verwerking en beschikbaarstelling, toegang bieden aan een groeiende groep gebruikers en het versterken van de culturele en maatschappelijke rol.

En, het zal duidelijk zijn, de rol van documentalisten en archivariissen wordt anders: *meta-data-management*, met aandachtsgebieden als selectie en structurering van metadata, definities, modellen, beschrijvingsregels, verrijking, contextualisering en thematisering. En: een weg vinden tussen de te objectieve uitkomst van automatisch indexeren en de te subjectieve uitkomsten van gebruikersparticipatie.

SOOB, BOZH en ProBiblio samen in programmaboard

De Stichtingen Overleg Openbaar Bibliotheekwerk Noord-Holland (SOOB NH), Bibliothekenoverleg Zuid-Holland (BOZH) en ProBiblio hebben 14 januari besloten nauw samen te werken en vorm te geven aan het bibliothekennetwerk in beide provincies. De bibliothekendirecteuren kozen uit een zestal toekomstscenario's voor het scenario waarbij beide PDO'en en de PSO samen programma's uitvoeren, onder de gezamenlijke aansturing van een zogenaamde *programma-*

board. Voor 2010 had ProBiblio een concept-verhaal met projecten neergelegd langs de programmaliijnen Bibliotheekfuncties, HRM, Marketing en ICT/infrastructuur. Met deze programmaliijnen is ca. € 5 miljoen (van de ca € 8 miljoen) provinciale subsidies gemoeid. De overige € 3 miljoen wordt besteed aan vaste netwerk taken, zoals de vervoersdienst en collecties.

Zeven leden

De programmaboard zal bestaan uit zeven leden: drie benoemd door en uit de SOOB NH, drie door en uit het BOZH en als zevente de directeur van ProBiblio. De board neemt de strategische beslissingen. Het streven is om uiterlijk 1 juli 2010 een programma voor 2011 klaar te hebben. Programmagroepen bestaande uit professionals van bibliotheken begeleiden de programmamanagers (die in dienst zijn van ProBiblio). Voor 2010 wordt gewerkt op basis van wat ProBiblio al heeft neergelegd.

Noord-Brabantse model

De SOOB- en BOZH-leden, de directie van ProBiblio en de programmamanagers kwamen 14 januari in Leiden onder dagvoorzitterschap van **Frans Meijer** (bekend van de *Agenda voor de toekomst* en het kwartier maken voor de Branchevereniging) bijeen om de voorstellen te bespreken en vast te stellen.

Het gekozen scenario lijkt veel op het Noord-Brabantse model (samenwerking tussen VBB/DOBB en Cubiss, zie ook [Nieuwsbrief van september 2009](#)). Een deel van de vergadering wilde al wel toegroeien naar het Overijsselse model (waarbij de bibliotheken ook eigen financiële bijdragen leveren), een ander deel is aan eigen financiële bijdragen voor provinciale programma's nog niet toe. Dat komt mede omdat nog niet duidelijk is wat er landelijk van de bibliotheken gevergd zal worden. En sommigen vinden dat wat er provinciaal gebeurt slechts een soort *side show* is.

Signalering

Focus in Groningen

Biblionet Groningen en Biblionet Drenthe ontwikkelen in volledige samenwerking hun HR-strategie. Hetzelfde zal in de beleidsperiode 2010-2012 gaan gebeuren met de marketing- en ICT-strategieën. Verder wordt

aan gezamenlijkheid gedacht bij taalontwikkeling en mediawijsheid.

Dat staat o.a. te lezen in de nieuwe Strategienota van Biblionet Groningen, met de titel *Focus en Verder!* De nota is weer even helder, beknopt en leesbaar als de in de Nieuwsbrief van juni 2007 gesignaleerde nota *Kiezen en delen, strategie en beleid 2007-2009*.

Burgers

Biblionet kiest in de jaren 2010-2012 voor drie hoofdthema's:

- De klant centraal;
- De digitale bibliotheek;
- Lang leve leren!

Met "de klant centraal" worden niet alleen de bestaande klanten bedoeld, maar ook de opdrachtgevers die in zekere in eveneens de (nog)-niet-gebruikers vertegenwoordigen. Dat zijn "de burgers die ons (nog) niet weten te vinden of die meer en beter gebruik zouden kunnen maken van de onze diensten.

Belangrijke thema's in dat verband zijn 'taalbeleid en laaggeletterdheid' en 'leefbaarheid op het platteland'."

Digitaal niet denkbaar zonder fysiek

De digitale bibliotheek kent twee belangrijke componenten: enerzijds de dienstverlening die de bibliotheek permanent benaderbaar maakt en anderzijds nieuwe content die via deze werkende infrastructuur kan worden aangeboden. "Daarmee is ook duidelijk dat de digitale bibliotheek niet denkbaar is zonder een fysieke bibliotheek."

Volksuniversiteit

Het thema *Lang leve leren* verwijst naar de kernfunctie educatie. Met lezen en taalontwikkeling kan niet vroeg genoeg begonnen worden. Biblionet gaat samen met partners trainingen ontwikkelen en geven op het gebied van mediawijsheid. De Volksuniversiteit Groningen is onderdeel geworden van Biblionet.

Stichting en vier BV's

De Groningse gemeenten hebben er in ruime meerderheid voor gekozen een rechtstreekse opdrachtrelatie aan te gaan met Biblionet (centraal werkgever voor het hele openbare bibliotheekwerk in de provincie). De organisatie is de afgelopen periode verder ontwikkeld door aan de Stichting Biblionet Gronin-

gen vier BV's te koppelen, met elk een eigen opdracht, maar met eenheid in bestuur en toezicht.

De *Stichting Biblionet Groningen* is de rechtspersoon die de subsidierelatie met de overheden onderhoudt en waar het management en toezicht zijn geregeld.

Biblionet Beheer BV draagt zorg voor het beheer van al het vastgoed dat is verworven. *Biblionet Projecten BV* draagt zorg voor verwerving, sturing, uitvoering en rapportage van alle extern gefinancierde en bibliotheekgerelateerde projecten.

Biblionet Bibliotheken BV bevat de besturing van de bibliotheekorganisaties die onder directe verantwoordelijkheid van Biblionet vallen.

Biblionet SSC BV is het *shared service centre* voor externe partijen die bibliotheekgerelateerde opdrachten laten uitvoeren door Biblionet.

Signalering

Franssen: Cultuur voor provincies schemerzone

Wat behoort wel of niet tot de kerntaken van de provincies? IPO-voorzitter **Jan Franssen** (CdK in Zuid-Holland) constateerde volgens het blad *Provincies* van november 2009 dat provincies zich nog steeds begeven op "gebieden waar ze niets te zoeken hebben". Het blad voelde hem daarover aan de tand en zegt dat de IPO-voorzitter niet andere provincies vanuit Den Haag wil voorschrijven wat ze wel of niet mogen..

Franssen: "Er is een grote verscheidenheid aan relaties tussen provincies en hun bevolking. De manier waarop het middenbestuur in hoofden en harten van de mensen leeft, verschilt per provincie."

Volgens *Provincies* kan Franssen daarom best billijken dat er provincies zijn die om die reden meer taken op zich nemen.

"Tegelijkertijd zijn er toch duidelijk terreinen waarop de provincies niet moeten komen. Ik denk met name aan het armoedebeleid. Provincies zouden zich nog wel op sociaal terrein mogen vertonen, maar alleen om onderzoek te doen, niet om uitvoerende taken te verrichten."

Ontwikkelingshulp is een gebied waar provincies zich volgens Franssen helemaal verre van moeten houden. Cultuur vindt hij een schemerzone.

Signalering

Musea de marketing voorbij?

"Wat is ons bestaansrecht in de digitale informatiemaatschappij?" Een vraag die steeds meer musea zich volgens een artikel in *Bin-nenlands Bestuur* van 4 december 2009 stellen. "Wispelturig publiek, crisis en internet als concurrent. Musea kunnen niet blindelings rekenen op flinke rijen voor de deur. Bezoekersaantallen, daar willen musea even niet op worden afgerekend. Ze willen liever 'maatschappelijk relevant' zijn en 'activeren'."

Kopieën

Het artikel laat zien wat musea zoal doen om te blijven meetellen. Een museum uitsluitend als plek om te conserveren, beheren en presenteren is definitief voorbij. "En de authenticiteit waar musea altijd het patent op hadden, staat onder druk nu kopieën net zo mooi en aantrekkelijk blijken te zijn als de originelen: zie bijvoorbeeld het succes van de nepgrotten met neprotstekeningen in de buurt van de echte in het Franse Lascaux."

Afdeling marketing opgeheven

Het artikel roept veel voor bibliotheken herkenbare uitspraken op. Het blijkt dat sommige, kleinere bibliotheken de marketing al weer voorbij zijn en in een soort post-marketing-tijdperk zitten. **Ranti Tjan**, tot 1 januari directeur van MuseumgoudA, zegt dat kleine en middelgrote musea de samenleving erbij moeten betrekken. "Wij benaderen onze bezoekers niet als publiek, maar als deelnemer", zegt Tjan. "De babyboomers hebben veel tijd, veel geld, een grote culturele belangstelling en ze willen graag iets betekenen voor de samenleving. Dat soort mensen is voor musea héél veel waard. De toekomst zit 'm in de deelname van mensen aan het museum."

De afdeling marketing werd opgeheven, educatie werd uitgebreid. Voorbeeld: het museum kreeg 4500 Goudse pijpenkoppen aangeboden van een particulier. Allemaal verschillend. "Toen heb ik gezegd: ik wil ze alleen hebben als u een cursus Adlib (museaal documenteren – red.) volgt, alle pijpen beschrijft, in de computer zet en fotografeert." BB meldt dat dit voorstel enthousiast werd geaccepteerd. Tjan: "Zo kweek je betrokkenheid bij de Goudse bevolking, want als je hier een schep in de grond steekt, komt er zo'n pijpje te voorschijn en ze zijn allemaal welkom hier."

Tjan vindt dat elk museum zo moet zoeken naar een eigen, passende *community*.

Eigen gebouwen nodig?

Odette Reydon van het *Sectorinstituut Erfgoed Nederland* spreekt over "Museum 3.0". Alle musea moeten nadenken over de rol die ze kunnen spelen in de samenleving. Misschien zijn eigen gebouwen straks niet meer heilig.

Verbanden leggen

Dirk Houtgraaf, thans informatiemanager bij de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed, bekend van zijn marketingactiviteiten bij de VOB en voormalig adjunct-directeur van Naturalis, noemt het museum "een fenomeen van 200 jaar geleden". "Verzamelen, kennis vasthouden en trots laten zien. Dat is niet meer genoeg in deze tijd. Als Naturalis zou je nu toch ook geluiden en plaatjes willen laten zien, álles rondom die beestjes verzamelen." Houtgraaf vindt ook dat netwerken de toekomst heeft. Het monopolie dat musea hadden op kennis en collectie verdwijnt door internet. Nieuwe kennis kan ontstaan door samen te werken en verbanden te leggen. "Archieven, bibliotheken, musea: er zijn zoveel instellingen die allemaal door de gemeenschap worden betaald. Als die gaan samenwerken, wordt 1 plus 1 weer 3. Het moet een conglomeraat worden, dat er overal weer anders uit kan zien." Aanzetten bespeurt hij al, zoals het Forum in Groningen en Coda in Apeldoorn. "Maar er is ook een filosofiewijziging nodig. Die zie ik nog niet. Die houdt in dat musea hun eigen organisatie laten wegzinken ten gunste van het grote geheel."

Zelf voorstellen doen

Paul Spies, directeur van het Amsterdams Historisch Museum, vindt dat musea uit de ivoren toren van de kunstgeschiedenis moeten komen. De mensen komen niet vanzelf de drempel meer over. Hij pleit ook voor overleg met bestuurders en politici over een actievere rol van de musea in de maatschappij. Zelf als museum met voorstellen komen richting politiek in plaats van aan te haken bij gemeentelijke plannen.

Odette Reydon van het Sectorinstituut vindt dat de nieuwe rol ten koste kan gaan van de bezoekersaantallen. Musea moeten met hun

financiers in onderhandeling over nieuwe "prestatie-indicatoren". "Als je niet meer uitsluitend op stijgende bezoekersaantallen en het aantal tentoonstellingen per jaar wilt worden afgerekend, moet je tot afspraken zien te komen over processen waarop je dan wel beoordeeld kunt worden. Nieuwe media stellen musea in staat om andere relaties met hun bezoekers aan te gaan, nieuwe diensten en producten aan te bieden, andere functies uit te oefenen en hun rol in de samenleving te bevestigen." Reydon vindt dat dit ook visie en ambitie vraagt van cultuurambtenaren. In 60 pct van de gemeenten in Nederland is alleen ad hoc cultuurbeleid. Reydon: "Dat voldoet dus niet."

Het hele artikel staat hier:

<http://www.binnenlandsbestuur.nl/achtergrond/2009/12/museum-3-0-wordt-community.139476.lynkx>

Colofon

De Nieuwsbrief Nieuw Bibliotheekwerk is een uitgave van de volgende 9 organisaties: Biblionet Drenthe, Biblioservice Gelderland, Servicecentrum Flevolandse Bibliotheken (SFB), BibliotheekService Centrum Utrecht (BiSC), ProBiblio (Noord- en Zuid-Holland), Zeeuwse Bibliotheek, Cubiss (Noord-Brabant), Bibliotheekhuis Limburg en Vereniging Netwerk van Directeuren (NvD)

De relatie tussen deze 9 organisaties en de redacteur is geregeld in een redactiestatuut.

De Nieuwsbrieven zijn digitaal ontsloten op de website van de Vereniging Netwerk van Directeuren, www.directeuren.net.

Feiten en opinies

"Comment is free, but facts are sacred".

De feiten zijn de feiten. Die behoren zo correct mogelijk te worden weergegeven. Daar mag u de redacteur op aanspreken.

Opinies, van wie dan ook, zijn maar opinies, maar wel beter naarmate ze meer op feiten steunen of althans niet met de bekende feiten in tegenspraak zijn.

Opinies mag u aanvechten. Graag zelfs. De bibliotheekvernieuwing verdient discussie in het openbaar. Reacties worden geplaatst als voornaam, achternaam en (indien aanwezig) functie vermeld worden. Ze kunnen worden gemaïld aan wkeizer@soobbozh.nl.